

Justis- og beredskapsdepartementet

Sendt elektronisk

Deres ref.: 21/2048

Dato: 16. august 2021

Vår ref.: 310517

Høring - Endringer i arveloven mv. (begrensninger i ansvaret for arvelaterens forpliktelser mv.)

1 INNLENDING

Advokatforeningens tillitsvalgte advokater utfører et omfattende frivillig og ulønnet arbeid for å ivareta rettsstaten, rettssikkerheten og menneskerettighetene. En del av dette arbeidet består i å utarbeide høringsuttalelser.

Advokatforeningens høringsarbeid er organisert i 27 lovutvalg og 13 faste utvalg, oppdelt etter særskilte rettsområder og rettslige interesseområder. Om lag hundre høringsuttalelser utarbeides av foreningens tillitsvalgte advokater hvert år.

Alle våre høringsuttalelser er forfattet av advokater med ekspertise innenfor det rettsområdet som lovforslaget gjelder. En ekspertise som ikke er hentet kun fra juridisk teori, men fra advokatenes praktiske erfaring med å bistå sine klienter – i den norske rettsstatens hverdag. Denne høringsuttalelsen er skrevet ut fra Advokatforeningens ønske om å bidra til gode lovgivningsprosesser, og gode lover.

2 SAKENS BAKGRUNN

Vi viser til høringen til endringer i arveloven mv. (begrenset til ansvaret for arvelaterens forpliktelser mv.), publisert den 14.4.2021, med høringsfrist den 15.8.2021. Høringen gjelder forslag til enkelte endringer i arveloven mv. samt lagdommer Jan Eivind Norheims enpersonsutredning "Adgang for arvinger ved privat skifte og lengstlevende ektefelle eller samboer, som sitter i uskifte, til å begrense overtatt gjeldsansvar etter avdøde.

Denne høringen er i hovedsak utarbeidet av Advokatforeningens lovutvalg for Familierett, arv og skifte. Lovutvalget består av Hanne Skråmm Espeland (leder), Roar Bårdlund, Brede Gundersen, Ingelin Morken Gundersen, Anders Lorvik Navjord og Andreas Poulsson, som alle har lang erfaring og tung kompetanse innfor det aktuelle rettsområdet.

3 KOMMENTARER TIL DE ENKELTE FORSLAGENE

3.1.1 Til punkt 8.1 – endringer i arveloven

3.1.1.1 Til § 92

§ 92 skal lyde:

I de første 60 dagene etter arvelaterens død kan ektefellen eller samboeren kreve innsyn i følgende opplysninger i den utstrekning det er nødvendig for å kunne vurdere arvelaterens økonomiske stilling:

- a) Opplysninger fra skattemyndighetene om arvelaterens skattemelding og fastsetting av hans eller hennes formues- og inntektsskatt, jf. skatteforvaltningsloven § 3-10,*
- b) Opplysninger fra selskaper, foretak eller andre institusjoner som driver finansieringsvirksomhet eller forsikringsvirksomhet, og fra andre som har midler til forvaltning eller inndriving.*

Advokatforeningen støtter ikke forslaget til nytt første ledd i arvelovens § 92. Advokatforeningen er ikke enig i at gjenlevende ektefelle eller samboer skal gis en lovfestet rett til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold uten at det treffes noen beslutning om formuesfullmakt av retten.

Etter Advokatforeningens erfaring foreligger det ikke grunnlag for å hevde at utstedelse av formuesfullmakt utgjør noen stor arbeidsbelastning for de ulike tingrettene. Dagens ordning med utstedelse av formuesfullmakt har etter Advokatforeningens syn fungert på en god måte. Arvinger som har en reell interesse i å vurdere overtakelse av dødsboet til privat skifte har ved bruk av denne fullmakten i dag adgang til å innhente den informasjon som trengs til å vurdere dette spørsmålet på en god måte.

Advokatforeningen mener også at en lovfestet rett til innsyn i «nødvendige» opplysninger kan lede til tvister om hvorvidt «opplysninger fra selskaper, foretak eller andre institusjoner som driver finansieringsvirksomhet eller forsikringsvirksomhet, og fra andre som har midler til forvaltning eller inndriving» er nødvendige til bruk for sitt formål. Hensynet til avdødes personvern i denne sammenheng synes i liten grad avveid opp mot en slik lovfestet rett.

Advokatforeningen finner også at spørsmålet om hvem som er «samboer» - som skal gis slik lovfestet innsynsrett – kan lede til tvister om vedkommende «samboers» arverettslige posisjon og reelle interesse i å få en slik innsynsrett. På denne bakgrunn går Advokatforeningen mot forslaget og foreslår at problemstillingen utredes nærmere.

3.1.1.2 Til § 96

§ 96 nytt sjette ledd skal lyde:

§ 116 femte ledd om rettens frarådingsplikt og § 116 sjette ledd om lemping gjelder tilsvarende for ektefelle eller samboer som ved å overta boet uskiftet blir ansvarlig for arvelaterens forpliktelser.

Advokatforeningen støtter forslaget til endring til nytt sjette ledd i § 96 og er enig i at rettens frarådingsplikt i ny § 116 femte ledd og lempingsreglen i § 116 sjette ledd også skal gjelde ved etablering av uskiftet bo.

3.1.1.3 Til § 116

§ 116 tredje og nytt fjerde, femte og sjette ledd skal lyde:

Er ingen av arvingene myndige, kan boet skiftes privat uten at noen påtar seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser etter første ledd. Arvingene er da ansvarlige for arvelaterens forpliktelser bare inntil verdien av sin arv. Første og annet punktum gjelder tilsvarende dersom det bare er én arving, og denne arvingen har oppnevnt verge eller har opprettet en fremtidsfullmakt som er i kraft på tidspunktet for dødsfallet, forutsatt at vergens mandat eller fremtidsfullmakten omfatter slike disposisjoner som inngår i gjennomføringen av et privat skifte.

En arving som etter testament bare skal motta et bestemt, avgrenset gode av liten verdi, regnes ikke som arving etter første ledd første og annet punktum og tredje ledd første og tredje punktum.

Dersom retten har opplysninger om at en arving som vil påta seg ansvaret for boets forpliktelser etter første ledd første punktum, ikke har gjort seg kjent med forholdet mellom boets eiendeler og forpliktelser, skal retten underrette arvingen om at han eller hun alvorlig bør overveie å skaffe seg slik kunnskap eller avstå fra å påta seg ansvaret for forpliktelsene. Det samme gjelder dersom retten er kjent med forhold som tilsier at eiendelene i boet ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføringen av frarådingsplikten etter første og annet punktum og kan også gjøre unntak fra disse reglene.

Hvis eiendelene i boet ikke er tilstrekkelige til å oppfylle alle forpliktelsene etter arvelateren, kan en arving ansvar etter første ledd første punktum lempes overfor enkeltstående kreditorer når retten under hensyn til kravets størrelse, arvingens økonomiske bæreevne og forholdene ellers finner at ansvaret virker urimelig tyngende for arvingen. Første punktum gjelder ikke for krav arvingen hadde kunnskap om før han eller hun påtok seg ansvaret. Kravet kan ikke reduseres til et beløp som er lavere enn det kreditoren kunne ha regnet med å få dekket dersom arvelateren fortsatt hadde vært i live. Arvingen må reise sak om lemping av ansvaret innen ett år etter at han eller hun fikk kunnskap om kravet.

Advokatforeningen er enig i de endringer som fremkommer i § 116 tredje og nytt fjerde, femte og sjette ledd.

Advokatforeningen er enig med høringsutvalget i å utvide adgangen i tredje ledd til også å omfatte enearvinger med bistand fra verge.

Åpning av offentlig skifte i disse tilfellene vil fremstå unødvendig tungvint og ressurskrevende, idet vergen i de fleste tilfeller vil kunne bidra til et effektivt og fornuftig oppgjør i tråd med arvingens ønsker.

Til femte ledd bemerker Advokatforeningen for øvrig at det antagelig er de færreste bo tingretten har særlig kunnskap om. Tingrettens oppgave vil først og fremst være å presisere risiko ved å påta seg gjeldsansvar og gjøre seg kjent med avdødes gjeld. I dag fremkommer dette relativt klart i erklæringer som sendes tingretten. Det er likevel viktig å understreke at disse dokumentene signeres i en krevende

fase hvor arvingene er i sorg. Følgelig er det viktig med et særlig fokus på dette ved utarbeidelse av nye formulærer og informasjon som gis arvingene med tanke på det digitale skiftet.

3.1.1.4 Til § 118

§ 118 nytt syvende ledd skal lyde:

Skifteattesten gir rett til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold, herunder opplysninger om fastsetting av skatt, jf. skatteforvaltningsloven § 3-10. § 92 annet ledd tredje til femte punktum gjelder tilsvarende.

Nåværende syvende ledd blir nytt åttende ledd.

Advokatforeningen støtter forslaget til endring til nytt syvende ledd i § 118 og er enig i at endringen vil gi en mer oversiktlig regulering.

3.1.1.5 Til § 139

§ 139 annet ledd tredje punktum skal lyde:

Har arvingen ikke verge, skal retten eller bostyreren skal sørge for at det oppnevnes verge, med mindre arvingen har en fremtidsfullmektig som kan ivareta arvingens interesser under skiftet.

Forslaget til ordlyd fremstår etter Advokatforeningens oppfatning som velfundert, både ved hva som presiseres og at det ligger et forbehold/prøvingsgrunnlag i «...som kan...».

Forslaget til endring innebærer også en nyttig og hensiktsmessig presisering for de tilfeller hvor arvingen har fremtidsfullmektig etter vergemålslovens kapittel 10.

3.1.2 Til punkt 8.2 – endringer i skatteforvaltningsloven

3.1.2.1 Til § 3-10

§ 3-10 skal lyde:

Taushetsplikten etter § 3-1 er ikke til hinder for at opplysninger gis til:

- a) avdødes arving, jf. arveloven § 2 første ledd, når vedkommende kan vise til et saklig behov for innsyn.*
- b) gjenlevende ektefelle eller samboer, jf. arveloven § 2 tredje ledd, i de første 60 dagene etter arvelaterens død, jf. arveloven § 92 første ledd bokstav a,*
- c) den som har fullmakt som nevnt i arveloven § 92 annet ledd bokstav a*

Når skifteform er valgt, er det den eller de som representerer boet, jf. arveloven §§ 118 og 134, som har rett til innsyn.

Forslaget til endring i bestemmelsen om unntak fra taushetsplikten i skatteforvaltningsloven er tilpasset

innsynsretten etter forslaget til et nytt første ledd i arveloven § 92. Advokatforeningen støtter ikke forslaget til nytt første ledd i arvelovens § 92. Advokatforeningen er ikke enig i at gjenlevende ektefelle eller samboer skal gis en lovfestet rett til innsyn i arvelaterens formues- og gjeldsforhold uten at det treffes noen beslutning om formuesfullmakt av retten. Advokatforeningen støtter derfor heller ikke forslaget til endring i skatteforvaltningsloven. Det vises for øvrig til kommentarene til § 92.

4 AVSLUTNING/OPPSUMMERING

Advokatforeningen går imot forslaget om å endre arveloven § 92 og skatteforvaltningsloven § 3-10. Advokatforeningen er for øvrig positiv til de øvrige forslagene til lovendringer.

Vennlig hilsen

Jon Wessel-Aas
leder

Merete Smith
generalsekretær

Saksbehandler: Trude K. Molvik
tm@advokatforeningen.no